

Η ΓΗ ΜΑΣ ΚΑΙ ΕΜΕΙΣ

Στέφανος Αν Κώνστας
Πρόεδρος του Κ.Δ.Σ. του Συνδέσμου Εκδρομών
“Η Υπαίθριος Ζωή”

Η φροντίδα για το περιβάλλον δεν είναι φαινόμενο των τελευταίων χρόνων. Την συναντάμε ήδη την Αρχαία Ελλάδα. Σύμφωνα με το καταστατικό της Υ.Ζ. του 1922 έναν από τους βασικούς σκοπούς του Συνδέσμου μας αποτελεί η μελέτη έρευνα και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος

Υπάρχει όμως μία σημαντική διαφορά ανάμεσα στο σκεπτικό των αρχαίων προγόνων μας και των πέντε φίλων που ίδρυσαν την ΥΖ και στους λόγους που σήμερα κάνουν επιτακτική την ανάγκη της περιβαλλοντικής προστασίας.

Μέχρι πριν λίγα ακόμη χρόνια, μιλώντας για Περιβάλλον εννοούσαμε τα βουνά, τους κάμπους και τις ακρογιαλιές της περιοχής μας. Η προστασία τους, σχετικά απλή, θεωρούσαμε ότι ήταν φροντίδα μόνο όσων κατοικούσαμε εκεί γύρω και ότι δραστηριότητες σε άλλες μακρινές περιοχές δεν μας αφορούσαν.

Και όμως, ήδη από τα τέλη του περασμένου αιώνα, με την βιομηχανική επανάσταση και την δημιουργία πολύ μεγάλων αστικών κέντρων, τα κακά σημάδια είχαν αρχίσει να εκδηλώνονται και με τον καιρό να γίνονται εντονότερα:

- * Τα μεγάλα ποτάμια της Ευρώπης ενεκρώνοντο από αστικά λύματα και βιομηχανικά απόβλητα

- * Κλειστοί θαλάσσιοι κόλποι έπαυαν να είναι γαλάζιοι και χάνονταν τα ψάρια τους από τις ίδιες αιτίες

- * Η ατμόσφαιρα μεγαλουπόλεων όπως το Λονδίνο γινόταν συχνά θανατηφόρα από τους καπνούς των εργοστασίων αλλά και των τζακιών

- * Τα κτίσματα βιομηχανικών κέντρων όπως το Ρουρ της Γερμανίας είχαν γίνει μαύρα από την αιθάλη

- * Εντομοκτόνα, όπως το DDT, που είχαν θεωρηθεί σωτήριες ανακαλύψεις, βρέθηκε ότι δηλητηρίαζαν την ζωή χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά από την περιοχή της εφαρμογής τους

Η βροχή ξέπλενε εδάφη που είχαν γυμνωθεί από τον άνθρωπο αφήνοντας άγονα βράχια. Τα φαινόμενα αυτά εθεωρούντο τοπικά και απασχολούσαν μόνο όσους κατοικούσαν στην άμεσα επηρεαζόμενη περιοχή, μέχρι την ώρα που μάθαμε ότι τα δέντρα της Νορβηγίας ξεραίνονται επειδή η Αγγλία ή η Γερμανία χρησιμοποιούν καύσιμα με πολύ θειάφι, ότι το σπρέυ που χρησιμοποιούμε σπίτι μας καταστρέφει την στοιβάδα του όζοντος πάνω από τον Νότιο Πόλο, ή ότι η καταστροφή του δάσους του Αμαζονίου επιταχύνει τα συμπτώματα του φαινομένου του θερμοκηπίου, που απειλεί το κλίμα ολόκληρου του πλανήτη.

Οχι, δεν μίκρυνε η Γη μας! Μεγάλωσαν όμως πολύ δυσανάλογα οι δραστηριότητες του ανθρώπινου γένους, τόσο που ο πλανήτης μας να μην μπορεί πια να τις ανεχθεί, χωρίς σοβαρές ανατροπές στις λεπτές ισορροπίες που έχουν δημιουργηθεί με το πέρασμα των εκατομμυρίων ετών, ισορροπίες που στηρίζουν το μοναδικό φαινόμενο που λέγεται Ζωή.

Ετσι σήμερα δεν αρκεί να ενδιαφερόμαστε μόνο για όσα βλέπουμε από το μπαλκόνι του σπιτιού μας ή κατά την διάρκεια των εκδρομών μας με την Υπαίθριο. Ο καθένας από μας είναι συνένοχος μιας περιβαλλοντικής καταστροφής που εξελίσσεται με επιταχυνόμενους ρυθμούς, αλλά και ο καθένας από μας μπορεί να συμβάλλει, ώστε να αποδώσουν τα μέτρα που, με αργούς ρυθμούς είναι αλήθεια, λαμβάνονται από την Ανθρωπότητα για να αντιστραφεί η καταστρεπτική πορεία.

Το σημερινό σύνθημα, που πρέπει να ενστερνισθούμε βαθειά μέσα μας, είναι: Να δρας τοπικά, έχοντας στον νου σου ολόκληρη την Γη μας. Think globally, act locally λένε οι Αμερικάνοι.

Δύο είναι τα σημαντικά γεγονότα σταθμοί, που αποτέλεσαν και τα πρώτα σήματα κινδύνου, που αργά αργά, άρχισαν να γίνονται συνειδητά στους πολίτες και στις κυβερνήσεις τους.

Το 1962 κυκλοφόρησε στις ΗΠΑ ένα βιβλίο με τον τίτλο “Η σιωπηλή άνοιξη”. Με αυτό η Rachel Carson, μία αμερικανίδα βιολόγος, έκανε για πρώτη φορά γνωστές στο ευρύ κοινό τις ολέθριες συνέπειες από την χρήση χημικών ουσιών γενικά και φυτοφαρμάκων ειδικότερα, σε μεγάλες εκτάσεις και σε μεγάλες ποσότητες. Η παγκόσμια απήχηση που είχε το βιβλίο της Carson είχε και το αποτέλεσμα να ευαισθητοποιηθούν οι κρατικοί μηχανισμοί και να επιβάλλουν προϊόντα που αυτοκαταστρέφονται μετά ένα διάστημα, με ταυτόχρονο περιορισμό στην αλόγιστη χρήση. Με την “Σιωπηλή Άνοιξη” η Carson κήρυξε την οικολογική επανάσταση, για την σωτηρία των οικοσυστημάτων και την διατήρηση των απειλούμενων ειδών.

Μερικά χρόνια αργότερα, το 1972 έγινε στην Ρώμη μία συνάντηση επιστημόνων που είχε ως αντικείμενο την μελέτη της εξέλιξης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων καθώς και των επιπτώσεών τους στις πρώτες ύλες, στο περιβάλλον και στο ανθρώπινο γένος. Την συνάντηση είχε οργανώσει η Λέσχη της Ρώμης, που ιδρύθηκε το 1968 από 70 επιστήμονες όλων των ειδικοτήτων από 25 χώρες, με στόχο την διερεύνηση των αιτίων και των μηχανισμών που προκαλούν τα κρίσιμα προβλήματα της ανθρωπότητας.

Η Λέσχη της Ρώμης ανέθεσε σε 17 συνεργάτες του διάσημου αμερικανικού πολυτεχνείου M.I.T. να μελετήσουν την πορεία της ανθρωπότητας, με βάση τους παράγοντες:

- * Πληθυσμιακή αύξηση
- * Διαθεσιμότητα πρώτων υλών
- * Γεωργοκτηνοτροφική παραγωγή
- * Βιομηχανική παραγωγή
- * Ρύπανση του περιβάλλοντος

Τα αποτελέσματα της έρευνας, που δημοσιεύθηκαν στο βιβλίο “Τα όρια της ανάπτυξης” ήταν συνταρακτικά. Από την επεξεργασία με ηλεκτρονικό υπολογιστή των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν και από την προβολή τους με προσομοίωση στο μέλλον, οι επιστήμονες του M.I.T. οδηγήθηκαν στο συμπέρασμα ότι περί τα μέσα του επόμενου αιώνα η ανθρωπότητα θα οδηγηθεί σε μία τρομακτικών διαστάσεων κρίση, που θα οφείλεται τόσο στην εξάντληση πρώτων υλών και τροφίμων, όσο και στην κατακόρυφη αύξηση της ρύπανσης. Συνέπεια της κρίσης αυτής θα είναι ο θάνατος δισεκατομμυρίων ανθρώπων, η καταστροφή της βιομηχανίας και η μείωση της παγκόσμιας γεωργικής παραγωγής σε επίπεδα χαμηλότερα από εκείνα του 1900.

Φυσικά υπήρξαν αντιδράσεις μετά την δημοσίευση των αποτελεσμάτων της μελέτης, από επιστημονικές ομάδες που δεν παρεδέχοντο ότι είναι δυνατόν τα πράγματα να εξελιχθούν σύμφωνα με το μοντέλο της Λέσχης της Ρώμης. Τα επιχειρήματά τους είναι

- * ότι υπάρχουν απεριόριστα αποθέματα πρώτων υλών σε μεγάλα βάθη στην γη
- * ότι η πρόοδος της επιστήμης θα επιτρέψει αύξηση της παραγωγής τροφίμων με ρυθμούς που να αντισταθμίζουν την πληθυσμιακή έκρηξη
- * ότι ο ρυθμός των γεννήσεων θα περιορισθεί
- * ότι και ο Μάλθους περί τα τέλη του 18ου αιώνα, υποστηρίζει ότι σύντομα η γη δεν θα μπορεί να θρέψει τους ανθρώπους, και διαψεύστηκε.

Την ίδια περίπου εποχή, το 1969, ο τότε Γ.Γ. του Ο.Η.Ε. Ου Θαντ, διεκήρυσσε ότι “αν στην δεκαετία που ακολουθούσε δεν άρχιζε μία παγκόσμια προσπάθεια να βελτιωθεί το περιβάλλον, τα υπό εξέλιξη προβλήματα θα έπαιρναν τέτοιες διαστάσεις, που ο έλεγχός τους θα ξεπερνούσε τις ανθρώπινες ικανότητες”.

Σήμερα, 25 χρόνια αργότερα, ποιά είναι η εικόνα;

Σήμερα γνωρίζουμε ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν προκαλέσει στην προστατευτική στοιβάδα του όζοντος πληγή που, ακόμη και αν δεν γίνει καμμία άλλη επιβλαβής εκπομπή, θέλει έναν αιώνα για να επουλωθεί ενώ έχουν θέσει σε κίνηση μηχανισμούς μεταβολής του κλίματος που δεν μπορεί ακόμη να προβλεφθεί πού μπορούν να οδηγήσουν.

Ο Καθηγητής E. U. von Weizsaecker εκτιμά ότι **κάθε δευτερόλεπτο** στην Γη

- χάνουμε 3 στρέμματα δάσους, από τα οποία τα το ένα δίνει την θέση του σε έρημο
- χάνουμε 1000 τόννους εύφορης γής που παρασύρονται στις θάλασσες
- παράγουμε 1000 τόννους απορρίμματα

ενώ **κάθε μέρα** χάνονται οριστικά από τον πλανήτη γύρω στα δέκα είδη ζώων και φυτών.

Είναι λοιπόν αναπόφευκτη η καταστροφή του πολιτισμού μας; Πώς αντιδρά η ανθρωπότητα σε όλα αυτά;

Ο Καθηγητής Dennis Meadows, κύριος συγγραφέας του βιβλίου “Τα όρια της ανάπτυξης”, με τον οποίο συζήτησα το θέμα σε πρόσφατη συνάντησή μας, ήταν κατηγορηματικός: Δεν έχει γίνει τίποτε που να δικαιολογεί σημαντική αναθεώρηση των συμπερασμάτων της Λέσχης της Ρώμης.

Όπως είδαμε, η περίφημη διάσκεψη του Ρίο, όπου παρευρέθηκαν πριν τρία χρόνια, τόσο αρχηγοί κρατών, κατέληξε μόνο στην διατύπωση ευχολογίων για την μείωση των εκπομπών βλαπτικών ουσιών, χωρίς να επιβάλλει κανένα συγκεκριμένο μέτρο.

Σήμερα έφθασε η Γη μας να έχει επάνω της γύρω στα 6 δισεκατομμύρια ανθρώπους. Από αυτούς το ένα έκτο περίπου, που ζει σε αυτό που ονομάζουμε αναπτυσσόμενες χώρες, με τον σπάταλο τρόπο ζωής του έφερε τον πλανήτη στην σημερινή κρίσιμη κατάσταση. Τι θα γίνει όταν τα άλλα 5 δις συνανθρώπων μας αρχίσουν να ζητούν και αυτά αντιστοιχες συνθήκες, δηλαδή σπάταλο τρόπο διαβίωσης;

Η ενέργεια που ξοδεύει σήμερα ο άνθρωπος ισοδυναμεί με 6 δισ. τόννους πετρέλαιο, δηλαδή 1 τόννο κατ' άτομο. Από αυτό αντιστοιχούν σε κάθε Αμερικάνο 7 τόννοι, σε κάθε Ευρωπαίο 4 και σε κάθε Ινδό ή Αφρικανό μόνο 250-300 κιλά. Και παρ' όλα αυτά βρίσκεται σε εξέλιξη η κλιματολογική μεταβολή του πλανήτη που ονομάσαμε φαινόμενο του θερμοκηπίου. Τι θα γίνει όταν οι αναπτυσσόμενοι λαοί φθάσουν το επίπεδο του Αμερικάνου, ή έστω του Ευρωπαίου;

Πρέπει λοιπόν να συνειδητοποιήσουμε και πολύ γρήγορα μαλιστα, γιατί ήδη μπορεί να είναι αργά, ότι όσο επιμένουμε εμείς που ανήκουμε στις χώρες που βρίσκονται στην τεχνική και επιστημονική πρωτοπορία να ζούμε στην σημερινή σπατάλη ευμάρεια, δημιουργώντας πρότυπα προς μίμηση για τους αναπτυσσόμενους λαούς, τόσο γρηγορότερα θα φθάσει η κατάσταση του πλανήτη μας στο σημείο από όπου θα είναι αδύνατη η επιστροφή.

Θα το συνειδητοποιήσουμε όμως; Μία τόσο βαθειά αλλαγή στην συμπεριφορά μας είναι αναπόφευκτο να δημιουργήσει ένα τεράστιο κοινωνικό και οικονομικό σοκ, που φοβούνται να το αντιμετωπίσουν οι κυβερνήσεις και οι οργανώσεις που θα έπρεπε να αναλάβουν τις σχετικές πρωτοβουλίες. Παράλληλα εκδηλώνονται έντονες αντιδράσεις από επιχειρησιακούς κύκλους που, δίκαια προφανώς, προβλέπουν ότι θα ζημιώσουν επιχειρηματικά.

Ετσι η εφημερίδα του χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης "Wall Street Journal" έγραφε πριν λίγες μέρες (Οκτ. 1995) ότι, προκειμένου να προσπαθούμε να μειώσουμε τις επιπτώσεις από το φαινόμενο του θερμοκηπίου, είναι προτιμότερο να προετοιμασθούμε να ζήσουμε με τις συνέπειές του, για να μην διαταραχθούν οικονομικές ισορροπίες.

Ο απλός πολίτης, αυτός που ακούει ότι η ανθρωπότητα οδηγείται από ανεπαρκείς ηγεσίες και από οικονομικά συμφέροντα στην καταστροφή, τί πρέπει να κάνει; Πώς μπορεί να αντιδράσει;

Υπάρχουν δύο τρόποι. Ο πρώτος και εύκολος, είναι να πούμε το περίφημο "Ωχ αδελφέ, εγώ θα σώσω την Γη" και να απολαύσουμε όσο μπορούμε τα αφθονα προσφερόμενα υλικά αγαθά, ελπίζοντας ότι, όπως είπε και Λουδοβίκος ο 15ος της Γαλλίας, ο κατακλυσμός θα έλθει μετά από εμάς. Πράγματι αυτός έζησε καλά και κατατομήθηκε ο 16ος.

Ο δύσκολος δρόμος είναι να προσπαθήσουμε να αντιδράσουμε, σαν άτομα και συλλογικά.

Ατομική αντίδραση είναι να περιορίσουμε τις σπατάλες μας σε ενέργεια και αγαθά. Αν το καλοσκεφθούμε κάνουμε πάρα πολλές άχρηστες σπατάλες, ένα σημαντικό μέρος των οποίων καταλήγει στα σκουπίδια μας, που μπορούμε να μειώσουμε δραστικά, χωρίς να περιορισθεί καθόλου το επίπεδο της ζωής μας.

Πρέπει να υιοθετήσουμε και εμείς το οικολογικό σύνθημα "μείωση-επαναχρησιμοποίηση-απόρριψη" (reduce-reuse-refuse), για να συμβάλλουμε στην εκστρατία για την διάσωση της Γης μας.

Αρκεί να αναφέρουμε ότι, μόνο στην Ελλάδα απορρίπτονται σε ένα χρόνο περί το ένα δισεκατομμύριο κουτιά αναψυκτικού, που αντιστοιχούν σε 20.000 τόννους αλουμίνιο και περί το μισό δισεκατομμύριο πλαστικές φιάλες που αντιστοιχούν σε 30.000 τόννους πλαστικού, ενώ το αξιοποιήσιμο χαρτί που πετιέται κυμαίνεται περί τους 250.000 τόννους.

Αντίδοτο για τον περιορισμό της περιβαλλοντικής ζημιάς, που προκαλείται από την σπατάλη αυτή, είναι η ανακύκλωση, (σωστότερα ανακύκλωση) των υλικών, με συγκέντρωσή τους μετά την χρήση και επαναδιοχέτευσή τους στην βιομηχανία για παραγωγή νέων προϊόντων.

Από την αξιολόγηση, όμως, τόσο από οικονομική όσο και από περιβαλλοντική άποψη, των συστημάτων διαχείρισης των αστικών απορριμμάτων, που αποτέλεσε και το αντικείμενο της μελέτης που βραβεύθηκε από την Ακαδημία Αθηνών, προκύπτουν ερωτηματικά, σχετικά με το αν η ανακύκλωση υπηρετεί σήμερα σωστά τον σκοπό για τον οποίο ξεκίνησε.

Ο όγκος των σκουπιδιών αυξάνει αντί να μειώνεται. Σε μελέτη του 1985 υπολογίζαμε γύρω στα 750 γραμμάρια σκουπίδια ανά κάτοικο και ημέρα, ενώ σήμερα έχουμε περάσει το ένα κιλό και η διαφορά προέρχεται, σχεδόν αποκλειστικά, από τα υλικά που θεωρούνται ανακυκλώσιμα. Το γεγονός αυτό δημιουργεί υπόνοιες ότι σε ορισμένες περιπτώσεις η ανακύκλωση χρησιμοποιείται ως άλλοθι για την συγκάλυψη της σπατάλης φυσικών πόρων και την αποφυγή επιβολής περιορισμών, όπως είναι η υποχρεωτική εφαρμογή συσκευασίας πολλών χρήσεων.

Επί πλέον πρέπει πάντα να έχουμε στο νου μας ότι η ανακύκλωση, όχι μόνο δεν είναι προσοδοφόρα για τους Δήμους, όπως μερικοί πιστεύουν, αλλά έχει ως αποτέλεσμα σημαντική επιβάρυνση των δημοτικών αρχών και, κατά συνέπεια, των πολιτών.

Η εκτίμηση των οικονομικών αποτελεσμάτων μιας ανακύκλωσης γυαλιού χαρτιού και αλουμινίου, που θα εκάλυπτε ολόκληρη την Ελλάδα και θα έφθανε ποσοστό ανάκτησης 25% των ανακυκλωσίμων δείχνει ότι, ακόμη και με τις σημερινές υψηλές τιμές των ανακυκλούμενων υλικών, - που αναμένεται να μειωθούν σημαντικά, πλησιάζοντας πάλι τα περυσινά επίπεδα - η ανακύκλωση είναι ζημιογόνος, με εξαίρεση το αλουμίνιο, όπου το μονοπώλιο που ελέγχει την αγορά κρατά τις τιμές υψηλά, έχοντας την δυνατότητα να "ανακυκλώσει" το σχετικό κόστος στον καταναλωτή.

Συγκεκριμένα το τελικό αποτέλεσμα αυτής της ανακύκλωσης θα ήταν πρόσθετο κόστος στην διαχείριση των απορριμμάτων που θα έφθανε

- για το χαρτί περί τα 2,5 δισ. δρχ
- για το γυαλί περί τα 500 εκατομμύρια δρχ

Για το αλουμίνιο θα υπήρχε οικονομικό όφελος περί τα 600 εκατομμύρια δρχ

Αντί όμως να επικρατήσει η αρχή της μείωσης των απορριμμάτων, διαδίδονται συνεχώς περισσότερο οι συσκευασίες μίας χρήσης και εντείνεται η σπατάλη, με την δικαιολογία ότι τα υλικά είναι ανακυκλώσιμα.

Οι πιο κερδισμένοι από αυτή την διαδικασία είναι οι κατασκευαστές πρώτων υλών και συσκευασιών, αλλά και οι εταιρίες διαχείρισης απορριμμάτων. Χαμένοι είναι οι καταναλωτές, που, μη έχοντας άλλες επιλογές, αγοράζουν προϊόντα σε ακριβή συσκευασία, αλλά, κυρίως, το γήινο οικοσύστημα, που αντί να βελτιωθεί, καταστρέφεται με ταχύτερους ρυθμούς.

Η κατάσταση αυτή επικρατεί και στις άλλες χώρες της Ευρώπης, όπου εφαρμόζονται πολύ εκτεταμένα προγράμματα ανακύκλωσης, παρά το υψηλό τους κόστος. Η διαφορά είναι ότι εκεί έχουν ήδη λύσει άλλα βασικά προβλήματα διαχείρισεως όπως η συλλογή και η σωστή διάθεση, ενώ

παράλληλα , με οικονομικά μέτρα, έχουν αρχίσει να αντιστρέφουν την τάση αύξησης και να επιτυγχάνουν ήδη σταδιακή μείωση των απορριμμάτων.

Στην Ελλάδα όμως, όπου η διαχείριση των απορριμμάτων βρίσκεται ακόμη σε οργανωτικό στάδιο, πρέπει οι αρμόδιες αρχές να κάνουν πολύ προσεκτική ιεράρχηση του τρόπου διάθεσης των περιορισμένων οικονομικών πόρων που μπορούν να δαπανηθούν για τον σκοπό αυτό.

Πρέπει, χωρίς να σταματήσει η προσπάθεια που γίνεται για την διάδοση της ανακύκλωσης, να εξετασθεί με σοβαρότητα και συναίσθημα ευθύνης, η δυνατότητα λήψης θεσμικών μέτρων περιορισμού των απορριμμάτων. Αυτό μπορεί να γίνει με περιορισμό, ή ακόμα και πλήρη απαγόρευση των συσκευασιών μιας χρήσης, αλλά και με πολλούς άλλους τρόπους δημιουργίας οικονομικών αντικινήτρων. Δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε ότι ο βασικός μας στόχος είναι η μείωση κατανάλωσης πρώτων υλών και ενέργειας που σήμερα γίνονται σκουπίδια.

Παράλληλα, εμείς ως άτομα, έχουμε υποχρέωση να ενισχύσουμε την ικανότητα της φύσεως να αντισταθεί στην υποβάθμιση που προκαλεί η εντατική "αξιοποίηση", προστατεύοντας την χλωρίδα και την πανίδα του τόπου μας. Κάθε ζώο και φυτό, μικρό ή μεγάλο, είναι και ένας σύμμαχος στον αγώνα για την σωτηρία του πλανήτη.

Συλλογικά μπορούμε να δράσουμε μέσω των σωματείων στα οποία συμμετέχουμε, με πρώτο τον Σύνδεσμό μας, την Υπαίθριο Ζωή, σε συνεργασία με τα άλλα αδελφά εκδρομικά σωματεία της Χώρας μας, της Ευρώπης, του Κόσμου. Τα εκδρομικά σωματεία, που έχουν μέλη με απέραντη και ανιδιοτελή αγάπη για την φύση, είναι οι πιο ενδεδειγμένοι σταυροφόροι για την σωτηρία του γαλάζιου πλανήτη, που ο Πλάστης μας δώρησε για να τον φροντίζουμε , μια και είμαστε τα τελειότερα πλάσματα που τον κατοικούν και εμείς τον αντιμετωπίζουμε με τόση αχαριστία.

Οι εκδρομείς όλου του Κόσμου μπορούν να αποτελέσουν την πραγματική γνήσια και ανιδιοτελή πράσινη δύναμη, που θα σταματήσει το κακό. Με διαφώτιση των αρμοδίων και του λαού, με άσκηση πίεσης στους ιθύνοντες της Γης, έχουμε την δυνατότητα, έστω και την τελευταία στιγμή, να αντιστρέψουμε την πορεία στην καταστροφή.

Θα παραμείνει αιώνιο στίγμα στις γενιές που έζησαν τον 20ο αιώνα, ότι για να περάσουμε μιά ανώφελα σπάταλη ζωή, καταστρέψαμε ανεπανόρθωτα ένα πλανήτη που, όπως είπε ο συγγραφέας του "Μικρού Πρίγκιπα" Antoine de Saint Exupery **δεν τον κληρονομήσαμε από τους προγόνους μας. Τον έχουμε δανειστεί από τα παιδιά μας.** Εχουμε συνεπώς υποχρέωση απέναντί τους να τους τον παραδώσουμε σε καλή κατάσταση.